

Merkur – zázrak pro všechny

Foto: Karel Malý

Každý z nás někdy stavěl Merkur – kdo tvrdí, že ne, dělá to dosud...

Tato parafráze Freudova výroku plně vystihuje fenomén Merkuru – neznámější české stavebnice, která je zároveň hračkou, výukovou pomůckou i laboratorním prostředkem. Stavebníci Merkur, její historii, neomezené možnosti i současnost představí muzeum na výstavě, která proběhne od 26. ledna 2012 do 1. dubna 2012.

Exponáty pro připravovanou výstavu pochází ze soukromé sbírky pana Jiřího Mládky, který je největším světovým sběratelem polytechnických stavebnic – jak sám říká „Je to moje posedlost!“

Výstava provede návštěvníka historií kovových stavebnic od počátku 20. století, její převážná část je však samozřejmě věnována přímo stavebnici Merkur. Těžištěm výstavy jsou z Merkuru sestavené exponáty – od drobných, které si stavěl každý kluk, až po několikametrové, které si z důvodu nedostatku místa a potřebných dílů už asi každý dovolit nemohl. Příkladem může být model vysoké pece, obří ruské kolo nebo vysutá dráha z Ocelového města o délce přes pět metrů. Na výstavě samozřejmě nechybí ani merkurovské kolejiště s funkční vlakovou soupravou. Autoři nezapomněli ani na zřejmě nejslavnější použití Merkuru ve vědě – stroj na výrobu Wichterleho kontaktních čoček, ani na současnost Merkuru - elektronizované a robotizované modely.

Výstava o stavebnici nemůže proběhnout bez dílny – pro všechny zájemce bude připraven dostatek dílů, aby mohli předvést svůj um a fantazii. Do muzea proto zveme všechny malé Edisony i všechny, kteří si chtějí zavzpomínat na dobu strávenou se šroubky, matičkami a dílky z Merkuru...

Karel Malý

Do Mexika za přírodou a lidmi

„Kukátkem výstavy do země za oceánem“...3

Hrátky s drátky

„Kurz základů drátování pro veřejnost poprvé v muzeu“...5

EDITORIAL

Zimní meditace

Také na vás občas dolehnou chmury? Nemyslím hlubokou depresi, která není řešitelná bez lékařské pomoci a hromady medikamentů. Mám na mysli obyčejné lidské starosti znásobené únavou. Pár dnů, kdy se nic nedaří. Kdy jsou všichni kolem vás protivní a hluchí. Pořady v televizi nestojí za nic a na zprávy se už vůbec nedá koukat. Najednou se to na vás hrne ze všech stran. Skutečná mizérie a když se k tomu přidá pár dní chmurného počasí, je i normální našinec tak trochu zralý na blázinec. Zmučená duše volá po útěku. Zmizet hezky daleko a už se nikdy nevrátit. Nebo alespoň na pár chvil někam utéci. Ale copak je kam?

Jářku, myslím si, že je. Stačí vyjít na několik hodin do přírody. Vyběhnout z toho chaosu, ze stísněného prostředí kanceláře, bytu a města ven, pod volné nebe. Procházka v parku na to nestačí. Ze všech stran sem doléhá hluk a neklid, všude je cítit ten shon a předvánoční marnivost. Musíte dál za město, nejlépe do lesa. Až na vás zase padnou chmury, běžte tam na procházku. Sami a v tichosti, tak trochu meditovat. Malinko splynout s prostředím. Ale dobře se na to oblečte. Úplně se obalte vrstvami oděvu jako cibule. To abyste mohli i v tomto počasí dlouho stát bez pohybu či dokonce sedět na zemi u paty stromu.

Vždy když vstoupím do tichého, zšeřelého lesa, všímám si nejprve těch podivných tónů hnědé a zelené, jaké jindy v roce nevidět. Potom si najdu místečko nejkrásnější a spočinu. Vnímám jednotlivé obrazy, zvuky a vůně. Zdálnivě se tu nic nehýbá. Všechno jakoby spalo, celý les. Zaposlouchám se do toho uklidňujícího ticha, v němž největší hluk dělá mé srdce a dech.

Obláčky páry, vycházející z úst, působí skoro rušivě. Ale jen chvíli. Potom přivyknou a uslyším ostatní.

Odněkud shora se ozývá zakřiknuté písknutí koňadry či modřinky a tohle písknutí? To byl brhlík! Táhle zas šplhá veverka mezi větvemi. Kousek přede mnou se mezi kmeny zableskne červená čepička strakapouda a o něco později se ozve vzdálené zaťukání.

A tu mne zahřeje vlna vděčnosti. Vděčnosti za to, že kdykoli zatoužím, mohu sem přijít a vždy jsem vlídně přijat. Mohu zde

Foto: Pavel Bezděčka - MVJ

odpočívát a myslet na sebe. Nebo i na to, jak je úžasné, že stromy na zimu shazují listy. To aby přikryly nahotu země a zároveň připravily výživu pro své kořeny. Nebo na tu nepředstavitelnou skutečnost, že táhle za kopcem teče řeka a děje se tak už miliony let.

Je dobré, že tady, pár kroků za městem, máme tenhle azyl. Zkuste jej využít a alespoň na chvíli uvidíte, jak zbytečné a prázdné jsou vaše starosti s daněmi, nájemným, sousedy, šéfem či pokaženou televizí a politikou. Alespoň na chvíli vyklouzněte z toho současného šílenství a „resetujte své řídicí systémy“. Garantuji vám, že to pomůže a navíc je to úplně zadarmo, což v současné ekonomické situaci není k zahoezení.

Pavel Bezděčka

VÝSTAVY A AKCE

Dráteníkův rok

Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

Kdo chce na vlastní oči spatřit odrátované hrnky, hrnečky, misky, talíře, drátované šperky, ozdoby, postavičky lidské i zvířecí, má jedinečnou možnost navštívit v jihlavském muzeu výstavu „Dráteníkův rok“.

Své výrobky zde bude prezentovat osm členů Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků: Lada Borecká, Alena Kulhánková, Věra a Josef Pichovi, Zdeněk Slavata, Monika Sochůrková, Věra Studená a Ladislav Šlechta.

Výstava začíná ve čtvrtek 19. ledna a hned od samého rána propuknou drátenické trhy. Vystavující dráteníci budou předvádět svůj řemeslný um a samozřejmě bude možno si od nich i něco zakoupit. V 16 hodin ukončí řemeslné snažení slavnostní vernisáž s vystoupením Dětského folklorního souboru Dřeváček.

V průběhu výstavy se uskuteční i přednáška o historii drátenictví a drátování, termín bude upřesněn.

Výstava potrvá v jihlavském muzeu do 18. března.

Dana Oberreiterová

Do Mexika za přírodou a lidmi

Tato výstava je jedním z výsledků osmé výpravy přírodovědců ze Společnosti pro výzkum a ochranu fauny ZOOGEOS Bohemia, kterou tentokrát doplnili kaktusáři. Více jak stovka barevných fotografií nás zavede do semiaridních (polosuchých) oblastí mexického vnitrozemí. Kromě fotografií kaktusů, na které byla tentokrát výprava zaměřena, budou k vidění i fotografie dokumentující život lidí a přírodní krásy této části Mexika. Výstava bude doplněna trojrozměrným materiálem. Vernisáž je plánována na 10. ledna 2012. Součástí vernisáže bude přednáška doplněná filmovým dokumentem z cesty. Výstava bude otevřena do 11. března 2012.

Eva Charvátová

Foto: Petr Lumpe

Foto: Martin Janoška

Utajený svět našich vodopádů

Muzeum Vysočiny Jihlava představí od 22. března návštěvníkům výstavu s názvem Utajený svět našich vodopádů. Výstava se v současné době rodí ve spolupráci s autorem knihy „Nejkrásnější vodopády České republiky“ Martinem Janoškou. Cílem výstavy je představit netušenou krásu vybraných známých i opomíjených vodopádů nacházejících se na celém našem území. Tak jako v již zmíněné knize budou mít návštěvníci možnost poznat na řadě barevných fotografií doplněných krátkou charakteristikou zajímavé lokality, na kterých se u nás nacházejí malé i větší vodopády, a ocenit tak zároveň obdivuhodnou proměnlivost, nečekané kontrasty a trvalou sílu přírody.

Výstava bude ve výstavních prostorách na arkádách v jihlavském muzeu k vidění až do 6. května.

Ludmila Moržolová

Foto: Petr Bouda

Kamarádi, řeky a hory

Od 17. ledna se budou moci návštěvníci v prostorách Kavárny Muzeum potěšit fotografickou výstavou s názvem Kamarádi, řeky a hory. Jedná se o výběr z fotografií cestovatele, horolezce a vodáka Petra Boudy. Představované fotografie přibližují autorovy výpravy z let 1996 – 2010. Zachycují 2 horolezecké a 2 vodácké expedice do Himalájí a na Aljašku. Petr Bouda ve svém výběru nezapomněl ani na fotografie ze sjíždění českých, alpských a skandinávských řek s divokou vodou.

Pro ty, kteří milují běžný pobyt v přírodě, i pro ty, kteří rádi doplní různou mírou adrenalinu, bude výstava v Kavárně Muzeum k vidění až do 4. března.

Ludmila Moržolová

5. 1. 1887 – V noci z 5. na 6. ledna tohoto roku se v českých zemích poprvé lyžovalo. Josef Rössler-Ořovský se svým bratrem sjel na lyžích po Václavském náměstí v Praze. Potěšující může být i fakt, že už od pohledu na místo konání musel být start tohoto prvního sjezdu u muzea. Zajímavé na tom také je, že hlavní aktér se k lyžím dostal vlastně omylem – když si v Norsku objednával ceník bruslí, uvedl pod svůj podpis Bruslařský klub Praha, což si dodavatel vyložil jako Bruslar – ski klub a poslal i nabídku lyží. Jak vidno, řada věcí se poprvé stane víceméně omylem...

Betlém manželů Vostrých v Telči a jeho historie a restaurování

Mechanický betlém manželů Vostrých pochází z jihočeských Počátek. Prozrazuje to model počáteckého kostela, který je jeho součástí. V roce 1882 se manželé Vostří přestěhovali z Počátek do Telče a zde betlém stále doplňovali a zdokonalovali. Každým rokem oznamovala svítící betlémská hvězda nad vchodem jejich domu v době adventu i vánoc, že je možné betlém za jeden krejcar shlédnout.

Jan Vostrý byl knihař a to se také projevilo na stavbě betlému – převažujícím materiálem je právě papír. Jde o unikát, neboť figurky jsou zhotoveny z kaširovaného papíru. Postaviček v betlému je celkem 89, zvířat 41 a architektonických prvků - staveb je 29 kusů. Stavby samotné jsou částečně ze dřeva, částečně z papíru. Pohyblivý mechanismus je osazen do dřevěné konstrukce. Základna betlému je 550 x 155 cm a tím se řadí mezi betlémy velké.

V centru betlému jsou jesličky s Ježíškem, Pannou Marií a Josefem, dále betlém zachycuje jak paláce, město, tak chudá stavení a některá dnes již zapomenutá řemesla - např. hamr, brusiče nožů, vodní a větrný mlýn... To jej s odstupem času dělá cennějším.

Koncem 90. let 19. století byl betlém opraven a doplněn o některé figurky nástupcem pana Vostrého knihařem Heimerlem.

Do muzea byl betlém zakoupen za 20 zlatých v roce 1908, kde byl poměrně dlouhou dobu jen uložen. Teprve v roce 1916 byl vybalen a znovu postaven truhlářem Josefem Hospodkou, jeho synem a tehdejším kustodem muzea Janem Tirayem. J. Tiray byl ředitelem dívčí měšťanské školy v Telči a jeho žákyně nově omalovaly kulisy. Veřejnosti byl zpřístupněn v roce 1917.

Původně byl instalován v bývalé jezuitské koleji, kde bylo tehdy muzeum. V roce 1963 bylo muzeum v koleji zrušeno. Sbírkový i betlém byly přestěhovány do provizorních prostor spodní části bývalého purkrabství na zámku. Zde byly zcela nevyhovující podmínky pro muzejní sbírky. Teprve v roce 1969 bylo muzeum znovu otevřeno v patře purkrabství, místo pro betlém se však v expozici nenašlo. Betlém byl proto instalován muzejními pracovníky v Justičním sále Státního zámku v Telči, tj. mimo stálou expozici muzea. Na požádání jej bylo možné vidět.

V 80. letech 20. století se však realizoval plán otevření Galerie Jana Zrzavého a pro galerii byly vybrány prostory muzea. To

TOP EXPOZÍCE

se tedy v roce 1987 opět stěhovalo. Tentokrát do jižního křídla zámku, do prvního patra, kde je muzeum dodnes.

Betlém byl opět rozebrán a přenesen do nových prostor. Přes politickou nepřízeň a nezájem betlém vystavit byl přesto instalován Stanislavem Bartoněm, příznivcem muzea a amatérským nadšencem. Ačkoliv byl postaven neodborně a laicky, zásluhou pana Bartoně betlém fungoval celá dlouhá léta.

V roce 2009 se stalo telčské muzeum součástí Dolnorakouské zemské výstavy 2009. Při této příležitosti byla celá expozice i s betlémem na podzim roku 2008 rozebrána, prostory prošly velkou rekonstrukcí, kdy byla provedena nová elektroinstalace, podlahy a další úpravy, a následně byla provedena nová instalace muzea.

U betlému však došlo k zjištění, že bez odborného zásahu restaurátora jej již nebude možné uvést do provozu. Od jeho zakoupení do muzea byl vždy pouze sestaven či rozebrán a částečně očištěn. Na větší údržbu však nikdy nedošlo.

Celý betlém byl ve velmi špatném technickém stavu. Konstrukce byla velice neodborně zhotovena a vykazovala značnou rozvolněnost. Její zadní část byla pevně přichycena na stěnu místnosti.

Mechaniku již nebylo možné pro nepřesné uložení a vysoký stupeň opotřebení dřevní hmoty seřadit. Na vychýlených osách převodových kol nebylo možné udržet řemíčky v drážkách řemenic. Propojení (táhla) od převodů k mechanikám figur bylo provedeno nevhodným materiálem (pokroucené svářečské a elektrikářské dráty). Drážky řemenic byly zaneseny tuhým voskem a kalafunou. Některé části převodů scházely.

Mechanika byla poháněna nevhodně uloženým elektromotorem. Elektroinstalace na 220 V byla provedena tak neodborně, že hrozila možnost úrazu elektrickým proudem, ale i možnost vzniku požáru.

Kulis architektury zhotovené z kartonu a dřeva se rozlepovaly, docházelo k jejich deformaci a boření, byly napadeny dřevokazným škůdcem.

Figurky měly poškozené končetiny a podstavečky. Mnoho figur neslo stopy neodborných zásahů nevhodnou barvou. Krajina vytvořená z papíru byla na mnoha místech poškozená. Mnoho kulís a stromů bylo velice necitlivě přichyceno pomocí velkých hřebíků. Betlém byl značně zaprášen.

Po domluvě s restaurátorem panem Kamilem Andrešem bylo rozhodnuto, že betlém bude rozebrán a převezen do jeho dílny v Třebouchovicích pod Orebem. Zde byl po tři roky odborně restaurován.

Celý betlém bylo zapotřebí rozebrat, očistit a dřevěné části chemicky ošetřit. Konstrukci upravit a doplnit dle dobových snímků o dochované součásti. U kulís architektury bylo nutné odstranit neodborné zásahy a doplnit scházející části. Dále byly odstraněny veškeré neodborné zásahy do mechaniky. Zhotovena byla nová pevná samonosná konstrukce, do které byla osazena zrestaurovaná mechanika při zachování autorova záměru. Došlo k nové instalaci elektromotoru dle norem. Poškozený papír krajiny byl nahrazen novým a všechny mechanické části byly zprovozněny. Celkové náklady na restaurování dosáhly výše 255 000 Kč, prostředky plynuly z rozpočtu Muzea Vysočiny Jihlava a prostřednictvím grantu i z prostředků MK ČR.

V říjnu roku 2011 se betlém vrátil do Telče, byl instalován panem Andrešem a stává se znovu nedílnou součástí stálé expozice muzea.

V roce 2011 oslavilo telčské muzeum 125. výročí svého založení a to právě 25. prosince, kdy byl Betlém poprvé po třech letech zpřístupněn veřejnosti. Pro telčské občany bylo tradicí o vánočních svátcích navštívit muzeum, kde hlavním magnetem v tuto dobu byl právě betlém manželů Vostrých.

Doufejme, že po tříleté odlmce tomu tak bude i nadále.

Foto: Helena Grycová Benešová – MVJ, pob. Telč

Helena Grycová Benešová

Foto: Pavla Lajtkepová - MVJ

Hrátky s drátky

Ve středu 23. listopadu proběhl pod lektorským vedením paní Věry Studené, členky Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků, kurz drátování svíček.

Deset adeptů na dráteníky se snažilo po obvodu svíčky vykoulit cosi, co by alespoň zdánlivě připomínalo čtvercový či šestiúhelníkový výplet. Za trpělivého lektorského vedení se také naučili nastavovat osnovní a pomocný drát a zakončit práci ozdobnou spirálkou.

Další lekce drátování se uskuteční v rámci výstavy „Dráteníkův rok“ v březnu, vzhledem k blížícím se svátkům jara budeme „drátovat“ vejce.

Dana Oberreiterová

UDĚLAU JSME

Kdo vyhrál 8. ročník naší fotosoutěže?

V pátek 2. prosince 2011 byla zahájena výstava nejlepších fotografií 8. ročníku fotografické soutěže *Photographia Natura* s přírodní tematikou, kterou tradičně pořádá Muzeum Vysočiny Jihlava. Výstava bude otevřena do konce roku.

Letošní téma *Kameny – skály – krystaly* přilákalo 43 autorů, kteří do soutěže zaslali více než 100 fotografií. V kategorii Jednotlivá fotografie zvítězil Milan Slavinger se snímkem *Kamenné srdce*, na druhém a třetím místě se umístil Karel Slimáček se snímkem *Ráno v Prachovských skalách a Dráteníčky (Novoměstsko)*. V kategorii Cyklus fotografií zvítězil Petr Izdný s cyklem *Kouzlo záhněd*, na druhém místě se umístil Lukáš Křesina s cyklem *Krystaly* a na třetím Vladimír Holub s cyklem *Kámen, člověk a čas*.

Jako nejlepší studentská fotografie byl vyhodnocen snímek *Zdravíčko!* od autorky Michaely Markové. Během vernisáže se uskutečnilo vyhlášení výsledků a předání cen.

Pavel Bezděčka

Předávání ceny vítězi soutěže Milanu Slavingerovi
Foto: Eva Charvátová - MVJ

Co nám nosil Ježíšek aneb vánoční dárky v průběhu XX. století

Předposlední výstava v roce 2011 se nesla v duchu vzpomínání na XX. století.

Po jednotlivých desetiletích byly zpracovány zajímavé střípky z historie, oproštěné ale od významných a většinou negativních historických a politických událostí. Tyto střípky na poutavých panelech provázely návštěvníka celou výstavou.

Ve vitrínách a naznačených interiérech bylo možno spatřit předměty z jihlavského muzejního sbírkového fondu, z Muzea Vysočiny Třebíč a Východočeského muzea v Pardubicích.

Rádia, magnetofony, gramofony a televize zapůjčil Historický radioklub československý z Třeště. Předměty z novějšího období dodali sami realizátoři výstavy a jejich příbuzní i známí, kteří díky nim vyplenili své skříně, šatníky a zásuvky.

V „mázhausu“ vystavovaly své kouzelné obrázky děti z ateliéru Barvínek. Květinářství, nejen z Jihlavy, zde prezentovala své adventní a vánoční vazby.

Samotná výstava i přes své netradiční pojetí přesně potvr-

Foto: Dana Oberreiterová

dila dovětek ze svého názvu – bylo zajímavé sledovat příslušníky různých generací, kteří se zastavili před tou „svou“ vitrínou a bylo slyšet: „Jé, s tímhle jsme si hráli, to jsme také měli...“

Dana Oberreiterová

Seminář geologů muzeí České a Slovenské republiky v Jihlavě, 19. – 22. září 2011

V těch dávných dobách, kdy ještě Češi a Slováci sdíleli jeden stát, vznikla tradice setkávání muzejních geologů. Stát už mají sice Slováci a Češi každý svůj, problémy i radosti geologického muzejnictví však překračují hranice států i hranice času, a tak tradice seminářů zůstala (naštěstí) zachována. Pořadatelem a hostitelem letošního semináře geologů muzeí ČR a SR bylo Muzeum Vysočiny Jihlava.

Na Vysočině se sešlo tentokrát 18 geologů z muzeí a spřátelených organizací, seminář plně financovala Asociace muzeí a galerií ČR a Ministerstvo kultury ČR. První den semináře byl zaměřen na seznámení s geologií regionu. Vyzvanou přednášku o regionální geologii a mineralogii Vysočiny přednesl dr. Houzar z Moravského zemského muzea, s mineralogií jihlavských rudních žil seznámil účastníky semináře dr. Malý. S velkým zájmem se setkala prezentace dr. Hrubého (Archaia Jihlava) o výsledcích montánních výzkumů na Vysočině. Závěrem prvního dne semináře proběhla volba nového předsedy geologické sekce AMG (stala se jím dr. Šreinová z NM v Praze) a diskuze k aktuálním problémům geologického muzejnictví.

Druhý den semináře byl (i přes naprostou nepřízeň počasí) věnován terénní exkurzi na Havlíčkobrodsko a Žďársko. Úvodní lokalitou byly haldy po těžbě polymetalických rud u Dlouhé

Vsi, Mgr. Kocourková (MZM Brno) zde prezentovala své výsledky výzkumu vzniku recentních minerálů (zejm. As). V lomu Utín mohli geologové vidět typické sillimanitické ruly moldanubika, polymetalické mineralizace, hadce a specifický typ pegmatitu. Jedním z vrcholů semináře byla jistě prohlídka starého dolování v okolí Pekelské štoly u Stříbrných Hor a demonstrace vzniku recentních síranů a hydro-oxidů Fe u tohoto důlního díla. První exkurzní den ukončil okruh v okolí Hamrů nad Sázavou, kde geologové mohli vidět mj. pyroxenické ruly, nově otevřenou expozici těžby a zpracování železných rud v tzv. najdeckém hamru (expozice TM Brno) a přírodní památku Rozštípená skála.

Trasa druhého exkurzního dne mířila od Jihlavy na jih, hlavním průvodcem byl dr. Houzar: první lokalitou byly staré doly na stříbro u Jezdovic, trasa pokračovala na hrad Roštejn (expozice kamenictví) a přes činný lom ve Vanově (moldanubické pararuly s cordieritem) mířila exkurze na zříceninu hradu Štamberk (žuly, kamenné moře). Je nutno přiznat, že na poslední lokalitě se řada geologů odrodila od své profese a věnovala se spíše praktické mykologii... Na závěrečný den semináře byla připravena komentovaná prohlídka expozic jihlavského muzea a návštěva jihlavského podzemí – katakomb.

Seminář geologů muzeí byl (jak je dobrým zvykem) zcela neformálním, ale o to přínosnějším setkáním odborníků; jedním z jeho výstupů je i Exkurzní průvodce po lokalitách. Na přípravě semináře se podílela řada jednotlivců i institucí, největší poděkování za pomoc s jeho přípravou patří Evě Charvátové a dr. Houzarovi.

Karel Malý

Foto: Eva Charvátová - MVJ

14. 3. 1879 – Tu neděli se narodil německý fyzik Albert Einstein, nositel Nobelovy ceny a zejména autor teorie, bez níž bychom nevěděli, že životní jistoty jsou pojmem relativním.

2. ČÁST MUZEJNÍ SLOVNÍK

Sbírka

Sbírkou muzejní povahy označujeme množinu předmětů, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní vědy. Tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností. Sbírka je soubor předmětů, které jsou vzájemně propojeny určitými vazbami a které nám pomáhají dokumentovat určitou skutečnost. Jde o soubor předmětů vyjmutých z reality a přenesených do nových uměle vytvořených prostor v muzeu. V ČR jsou sbírky ve vlastnictví státu, krajů a obcí, případně právnických a fyzických osob vedeny v Centrální evidenci sbírek – CES.

Exemplář

Jeden kus, předmět ze sbírky.

Centrální evidence sbírek muzejní povahy (CES)

Je veřejně přístupným seznamem muzejních sbírek, kterou ze zákona od roku 2002 vede Ministerstvo kultury ČR. Centrální evidenci sbírek vznikla na ministerstvu kultury podle zákona č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a spadá pod Odbor ochrany movitého kulturního dědictví, muzeí a galerií. Povinně byly do seznamu zaneseny sbírky ve vlastnictví státu, krajů a obcí, o další zápisy mohly požádat různé jiné právnícké i fyzické osoby. CES je veřejnosti bezplatně otevřený registr, přístupný na internetu.

Muzeum Vysočiny Jihlava vyhlašuje devátý ročník fotografické soutěže PHOTOGRAPHIA NATURA 2012. Pro devátý ročník jsou tématem soutěže HOUBY – HUBKY – HOUBIČKY

Majestátní hříby, elegantní muchomůrky, barevné holubinky, křehké špičky, exotické hvězdičky, dřevnaté choroše i jiné houby můžeme v průběhu celého roku potkat na každém kroku. Jednotlivé houby, či celá lejna drobných plodniček. Houby jsou velmi estetické organismy, nejen ty s vysokou kulinářskou hodnotou. Jejich tvary a barvy musí uchvátit každého romantika. Mnohé houby jsou dokonce tajemné a nacházíme je na zvláštních místech.

Nuže pochlubme se svými nálezy a objevy – svými fotografiemi. Není vůbec jednoduché houby dobře vyfotografovat. Ale není to nemožné. Každému z nás se občas podaří mimořádný snímek. Každý může vyhrát.

Hodnotné a zajímavé ceny budou rozděleny mezi autory tří nejlepších hodnocených fotografií a zvláštní cenu obdrží i autor nejlepší studentské práce. Předání cen proběhne jako vždy před vernisáží výstavy nejlepších fotografií, která se uskuteční na přelomu listopadu a prosince 2012 v Muzeu Vysočiny v Jihlavě, Masarykovo nám. Pozvánku obdrží každý účastník soutěže.

Uzávěrka příjmu fotografií bude v pátek 2. listopadu 2012

PŘEDSTAVUJEME SE HRAD ROŠTEJN

Pozdně gotický hrad vznikl v první polovině 14. století jako strážní hrad pánů z Hradce na žulové výspě severně od Telče. První písemný záznam zmiňující Roštejn pochází z roku 1353. V době husitské, pravděpodobně kolem roku 1423, byl hrad značně poškozen a až v 2. pol. 16. století byl Zachariášem z Hradce přestavěn na renesanční lovecký hrádek a v okolí vznikla 300 ha rozlehlá obora pro chov a lov zvěře. Po Hradeckých získali hrad právem dědiců nejdříve Slavatové z Chlumu a Košumberka (1604 – 1691), potom Lichtensteinové z Kastelkornu (1691 – 1796) a posléze Podstatští z Lichtensteina. V roce 1945 byl jejich majetek včetně hradu znárodněn. Od roku 1964 je hrad pod správou Muzea Vysočiny v Jihlavě, které původně prázdné místnosti vybavilo muzejními sbírkami. Nyní je hrad majetkem Kraje Vysočina.

V roce 1915 větší část hradu vyhořela. V padesátých letech byly zahájeny zásadní opravy již téměř zříceniny. Tyto opravy trvaly až do devadesátých let a veřejnost může Roštejn navštěvovat trvale již od roku 1982. Hrad je nyní pro veřejnost otevřen od začátku dubna do konce října.

V současné době je objekt ukryt ve vzrostlém lesním porostu bývalé obory, ale 48 m vysoká sedmiboká gotická věž vyniká i nad tyto stromové velikány. Díky tomu je pro svůj kruhový výhled do krajiny hojně navštěvovaná.

Při vstupu do interiérů a při jejich prohlídce spatříme v několika sálech cenné původní nástěnné malby, z nichž nejstarší pocházejí pravděpodobně z doby pozdní renesance. Další malby koně a rostlin, z přelomu 18. a 19. století, mohly dle svého provedení sloužit jako učební pomůcky. Tyto nástěnné fresky ani při restaurování v 60. letech 20. století nebyly odborně zkoumány, a tak jejich datace, účel i autor jsou dodnes záhadou. Zkoumáním fresky Erbovního sálu v nedávné době vznikl názor, že předlohou je pravděpodobně Kronika kostnického koncilu (1480).

Mezi hradní nevyjasněnosti můžeme také přiřadit vznik baroko-rokokového oltáře, fresky renesančního muže na zdi oratoře a špatně čitelného nápisu psaného rudkou na jižní stěně kaple. Hrad je v současné době historiky označován díky své odlehlosti a minimu přestaveb, spolu s další původní výbavou, k našim nejoriginálněji zachovalým hradům.

Dnešní hradní sály vybavené exponáty ze sbírek Muzea Vysočiny v Jihlavě nabízejí k nahlédnutí barokní obrazárnu, hodovní sál, expozici věnovanou jihlavským cínařům, historii kamenictví na Vysočině, řezbářství a třeštský betlém, historický nábytek, lovecké trofeje a zbraně. V posledním desetiletí zaznamenaly hradní expozice značných změn. Místnosti byly průběžně doplňovány dobovým nábytkem a dalšími jednotlivými exponáty. Proběhla výměna nebo úplné vyřazení značného množství nevyhovujících vitrín. Byla reinstalována expozice cínových předmětů

Podmínky soutěže:

- dodržení tématu (fotografie hub, včetně makrofotografií)
- jeden autor může poslat maximálně deset fotografií
- nejmenší formát fotografií je 20 x 30 cm
- snímky na jiném než fotografickém papíře nebudou hodnoceny
- fotografie nesmí být paspartovány ani trojrozměrně rámovány
- každá fotografie musí být na zadní straně opatřena jménem autora a názvem fotografie
- všechny fotografie musí být zapsány ve vstupním formuláři
- soutěže se mohou zúčastnit i zaměstnanci Muzea Vysočiny Jihlava či jejich rodinní příslušníci, nemohou však obdržet žádnou z cen

z ojedinelé sbírky z dílen jihlavských cínařů. Upravená obrazárna nabízí ucelenou kolekci barokních obrazů českých a rakouských mistrů. Vybavení Hodovní síně v renesančním paláci porovnává způsob stolování na loveckém hrádku a v podhradí v období 19. století. V sále bývalé vstupní expozice probíhají příležitostné výstavy. Velkým přínosem bylo zpřístupnění a využití prostor černé kuchyně.

Díky nemalým investicím od zřizovatele Krajského úřadu Kraje Vysočina probíhaly průběžně stavební opravy budov. Především oprava šindelových střeš a krovů, oprava hlavního schodiště do budovy hradu i opěrného pilíře gotického paláce, vybudování úpravny vody a vyčištění studny jako zdroje pitné vody, nová instalace bezpečnostního systému, modernizace a zlepšení ubytování pro průvodce a také prodeje vstupenek. Ke zvýšení návštěvnosti celého objektu přispívá i pořádání vhodných kulturních akcí a svatebních obřadů. Mezi stálé akce se řadí Jazzový festival, Šermířské slavnosti, Noční prohlídky a Divadelní prohlídky, které jsou většinou umožňovány zájmovými aktivitami mnoha spolků i jednotlivců. Již nyní se připravuje program Jazzové přehlídky 2012 i dalších stálých akcí. Výjimečnou novinku chystáme na květen a červen. Na výstavě s názvem „Zpátky do pohádky“ na trase B uvidíte na padesát kostýmů z filmových pohádek např. Lotrando a Zubejda, Anděl Páně, Zlatovláska, O princezně, která ráčkovala, Krkonošská pohádka, Sedmero krkavců.

Během sezóny navštíví památkový objekt kolem 45.000 lidí a tato návštěvnost se na této výši udržuje od roku 2008. O to se již 15 let starají také manželé Vaničkoví, kteří letos na hradě oslavili i třiatřicetileté trvání svého manželství.

Zdeňka a Karel Vaničkoví

BÁDÁME...

Archeologický výzkum kostela sv. Petra a Pavla v Rančířově

Od roku 2009 provádí archeologické oddělení MVJ záchraný archeologický výzkum v jedné z nejstarších sakrálních staveb na Jihlavsku, v kostele sv. Petra a Pavla v Rančířově.

Zajímavou situaci se podařilo odhalit u jižního vchodu do kostela při obvodové zdi kaple sv. Tří králů. Jedná se o mohutný kamenný základ, na němž byla v 19. století postavena jižní předsíň. Základ je postaven z velkých bloků žuly a ruly, které jsou spojovány kvalitní vápennou maltou, a představuje spodní část dnes už zaniklé stavby ze 13. – 14. století. Vzhledem k tomu, že v písemných pramenech 17. století je připomínána napůl zděná a napůl dřevěná zvonice, která sloužila pravděpodobně až do výstavby západního barokního průčelí s věží v 18. století, mohl být nalezený základ spodní části původní věže – umístěné na jižní straně kostela tak, jak to známe např. ve Vyskytné nad Jihlavou u kostela sv. Vavřince. Teprve později (kolem roku 1400) byla postavena kaple Tří králů, do jejíhož jihozápadního opěráku byl zazděn keramický střep s maltou na lomu pocházející z období 13. – 14. století.

Nejzajímavější objev na nás čekal uvnitř kostela – v presbytáři. Po odkrytí současné podlahy jsme mohli začístit zbytky původního kamenného chrámu z první poloviny 13. století, který badatelé předpokládali již v minulosti. Jedná se o dvě torza kamenné zdi, jež představuje spodní část původního půlkruhového zakončení kostela v jeho východní části, tzv. ap-

Foto: Pavla Lajtkepová - MVJ

sidy. Nadzemní část apsidy byla již ve středověku rozebrána a závěr kostela nahradil současný větší polygonální presbytář. Podobně jako v případě kostela sv. Kunhuty v Kostelci i zde předcházela současně stavbě menší kamenný kostelík, pravděpodobně s malou lodí ukončenou půlkruhovou apsidou.

Vzhledem k havarijnímu stavu objektu by v příštích letech měla probíhat kompletní rekonstrukce interiéru kostela. Při této příležitosti se zvláště v lodi chrámu jistě můžeme těšit na další objevy spojené s tímto starobyklým a tajuplným místem.

Literatura:

- Borský P. 2010: Kostel sv. Petra a Pavla v Rančířově (o. Jihlava) – SHP, uložen v MVJ, archiv nálezových zpráv č. 422.
Samek B. 1999: Umělecké památky Moravy a Slezska 3. Praha.
Zimola D. 2010: Odvlhčení kostela sv. Petra a Pavla v Rančířově u Jihlavy, NZ 063–10, uložen v archivu nálezových zpráv MVJ.

David Zimola

PUBLIKUJEME

ŘÍJEN – PROSINEC 2011

- Bezděčka P. 2011: Prvonaálezy ve fauně sekáčů (Opiliones) České republiky (The first findings in the fauna of harvestmen (opiliones) of the Czech Republic). – Acta Rerum Naturalium 11: 101–104.
Bezděčka P. 2011: Oživené omítky. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 3: 32–33.
Bezděčka P. 2011: Zamyšlení o houbách a houbařích. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 3: 40–42.
Bezděčka P. 2011: Ohlédnutí za loňskou výstavou Photographia Natura 2010. – Museum Factum, Muzeum Vysočiny Jihlava, 1: 4.
Bezděčka P. 2011: O dobrých skutcích. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 11.
Bezděčka P. 2011: Obr mezi trpaslíky. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 32–33.
Bezděčka P. 2011: O kaprech nejen vánočních. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 36–38.
Bezděčka P. 2011: Domečky pro včelky samotářky aneb kterak se zabavit, pomoci přírodě a mít z toho prospěch. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 41–46.
Bezděčka P. & Bezděčková K. 2011: Rozšíření mravence *Formica lugubris* v České republice (Distribution of ant *Formica lugubris* in the Czech Republic). – Formica 13: 9–12.

- Bezděčka P., Bezděčková K. & Šimurda J. 2011: Vzpomínka na myrmekologa Petra Milese (In memory of myrmekologist Petr Miles). – Formica 13: 1–5.
Bezděčka P. & Bezděčková K. 2011: Objev parazitické houby *Rickia wasmannii* Cavara, 1899. – Museum Factum, Muzeum Vysočiny Jihlava, 3: 9.
Bezděčka P. & Bezděčková K. 2011: Mravenci Příbyslavi a okolí 12, Lesní mravenci (Formica rufa a Formica polyctena). – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 34–35.
Bezděčková K. 2011: Vydra říční. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 3: 36–37.
Bezděčková K. 2011: Evropsky významná lokalita Šlapanka a Zlatý potok. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 3: 38–39.
Bezděčková K. 2011: Rys ostrovid (*Lynx lynx*). – Příbyslavský čtvrtletník 10, 4: 39–40.
Bezděčková K. & Bezděčka P. 2011: Mravenci Příbyslavska a okolí 11. Naši nejobyčejnější mravenci *Lasius niger* a *Lasius platythorax*. – Příbyslavský čtvrtletník 10, 3: 34–35.
Bezděčková K. & Bezděčka P. 2011: The two largest known aggregations of mound-building wood ants *Formica rufa* (Hymenoptera: Formicidae) (Dvě největší známé agregace hnízd lesních mravenců *Formica rufa* (Hymenoptera: Formicidae)). – Acta Rerum Naturalium 11: 105–108.
Bezděčka P. & Bezděčková K. 2011: Coptoformica ants in the Czech

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA

11. 1. – 11. 3. „Do Mexika za přírodou a lidmi“

- výstava fotografií z již osmého putování českých zoologů společnosti ZOOGEOS, tentokrát po semiaridních (polosuchých) oblastech mexického vnitrozemí

19. 1. – 18. 3. „Dráteníkův rok“

- výstava prací členů Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků

26. 1. – 1. 4. „Merkur aneb dírkátý zázrak“

- výstava přibližující historii i současnost originální stavebnice

22. 3. – 10. 6. „Archeologie Vysočiny aneb co se skrývá pod povrchem“

- výstava představující výsledky archeologických výzkumů za poslední dva roky, které byly realizovány v našem kraji

22. 3. – 6. 5. „Utajený svět našich vodopádů“

- výstava odhalující kouzlo našich známých i neznámých vodopádů, vytvořená ve spolupráci s autorem knihy „Nejkrásnější vodopády České republiky“ Martinem Janoškou

KAVÁRNA

17. 1. – 4. 3. „Kamarádi, řeky a hory“

- výstava fotografií z cest Petra Boudy do vysokých hor a na divokou vodu

6. 3. – 22. 4. „Obrazy pro duši“

- výstava originálních obrazů Jaroslavy Chlupáčové

Přednášky a jiné akce

- přednášky se konají vždy v 17.00 v Malovaném sále v Muzeu Vysočiny Jihlava

14. 2. přednáška „Archeologické výzkumy na Vysočině“

21. 2. přednáška „Archeologické výzkumy Telče“

28. 2. přednáška „Dolování na Vysočině“

6. 3. přednáška „Dolování na Vysočině II“

13. 3. přednáška „Neolit na Třebíčsku“

20. 3. přednáška „Raně středověké osídlení Vysočiny“

TŘEŠŤ

Do 3. 2. „Sochař Jaroslav Krechler“

- výstava prací akademického sochaře J. Krechlera, třeštského rodáka

PŘIPRAVUJEME

Muzeum Vysočiny Jihlava

20. 4. Den Země

10. 5. – 10. 6. „Sára Saudková – Fotografie IV“

- v pořadí již čtvrté setkání s tvorbou známé fotografky

25. 5. Muzejní noc

14. 6. – 26. 8. „Kouzelnou (českou i moravskou) vrchovinou“

- Bezděčková fotografická óda na Českomoravskou vrchovinu

21. 6. – 2. 9. „Krajka – umění nebo řemeslo“

- výstava paličkované krajky vytvořená ve spolupráci s Vyšší odbornou školou textilní Praha

29. 6. – 2. 9. „Na rozhraní skutečnosti a snu“

- výstava obrazů známého jihlavského výtvarníka Josefa Kosa, uspořádaná k jeho 80. narozeninám

KAVÁRNA

24. 4. – 27. 5. „Skauti Jihlava na cestách“

- výstava fotografií představující činnost jihlavské skautské organizace

29. 5. – 1. 7. „Děti, děti, děti“

- výstava fotografických průhledů Ivety Vackové do dětského světa

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA!